

REVIEWS – NY LITTERATUR

R. J. PRICE: *Glacial and Fluvioglacial Landforms*. 242 pp. Oliver & Boyd, Edinburgh 1973. £5.

Denne boken er nr. 5 i serien »Geomorphology Texts«. Etter innledende kapitler med bl. a. en fyldig og inspirerende skrevet historikk, og en kortere beskrivelse av isbreer og smeltevann har boken tre hovedemner. Det første omfatter to kapitler: Glasial erusjon og transport, og glasial avsetning. Så følger den fyldigste delen som beskriver glasifluvial erusjon og avsetning. De to siste kapitlene gir en kort oversikt over modeller for glasiasjon og deglasiasjon. Den kanskje viktigste delen i et oversiktsverk som dette er den fyldige bibliografien som teller ca. 400 arbeider hvorav over 150 er publisert etter 1960.

Forfatteren har selv arbeidet i Alaska, Island, Sverige og Sveits og er selv klar over den skjevhet dette kan ha medført i framstillingen. Denne kommer klarest fram i avsnittet om de glasifluviale prosessene hvor de spesielle forholdene på Island har fått bred omtale. Å studere de resente og subresente prosesser og former er selvsagt av stor viktighet, men påstanden om at studiet av isavsmeltningsformer som bare er noen tiår gamle er 100 ganger mer verdifullt enn studiet av 10 000 år gamle former får stå for forfatterens egen regning. Det er vel når alt kommer til alt et spørsmål om studiets formål.

Boken er rikt illustrert med kart og flybilder. En rekke prinsippskisser letter forståelsen på det grunnleggende plan. Stereomodellene av brerandområder er også meget instruktive, men rastertrykk gjør at et detaljstudium ved hjelp av stereoskop er umulig.

Inge Aarseth

J. L. DAVIES: *Geographical Variation in Coastal Development*. 204 pp., 130 fig. Oliver & Boyd, Edinburgh 1973. £5.

Davies »Geographical Variation in Coastal Development« er publisert som nr. 4 i serien »Geomorphology Texts« (hovedredaktør K. M. Clayton) av forlaget Oliver & Boyd i Edinburgh. De andre fire numre av denne serie omfatter F. MACHATSCHEK: *Geomorphology* (nr. 1, 1969), C. OLLIER: *Weathering* (nr. 2, 1969), A. YOUNG: *Slopes* (nr. 3, 1972) og R. J. Price: *Glacial and Fluvioglacial Land Forms* (nr. 5, 1972).

Davies bok er en fysisk geografi av verdenshavets kyster. Kystene utgjør i alminnelighet bare en meget smal bred, en meget liten andel av jordskorpens overflate i forhold til de kontinentale og de oceaniske områder. Enda sjeldnere har de en sjanse til å bli bevart med sine karakteristiske avsetninger gjennom den geologiske historie. Derfor skulle man anta at kysten og dens fenomener ikke ville fenge geologens interesse i særlig grad. Det motsatte er tilfelle og sannsynligvis er antallet av interesserte geografer og geologer som beskjeftiger seg med dette område, per overflate enhet mange ganger større enn for kontinentenes eller særlig for havenes vedkommende.

Grenseområdet mellom hav og land er av største betydning ikke bare for geologer, men for hele menneskeheten. Som geografisk og geologisk grenselinje er den i sin utforming avhengig av en del faktorer, som omfatter (etter Davies) globale og regionale geologiske strukturer, litologi, klima, bølgeslags- og tidevannsystemer og innflytelsen av forskjellige former av den organiske verden. Davies forsøker å betrakte virkningen og fordelingen av disse enkelte faktorer fra en verdensvid klimatisk synsvinkel. Selv om man tidligere antok at prosessene langs kystene stort sett var uavhengig av klima – i motsetning til geomorfologiske prosesser på land – kommer boken til den konklusjon at det finnes en avhengighet av de store klimabelter.

I syv kapitler gjennomgår Davies først faktorene (med mange oversiktskart) som har betydning for kystutviklingen. Fysiske faktorer på land: kontinentalspredning, klimatiske faktorer, geologisk historie for kystområdene; Havets fysiske faktorer: bølgene og deres klima-avhengighet, tsunamis, tidevannets aktivitet, strømsystemer, forekomsten av is. Biologiske faktorer: planteveksten i marskområdene, korallene og deres innvirkning på kystformer, forekomsten av kalkalger, menneskets innflytelse på kystformer

(konklusjonen er oppdelingen i biogene og ikke-biogene kyster). Erosjonsprosesser og transportsystemer.

I de neste fire kapitlene behandler Davies så produktene av de første omtalte faktorer og prosesser, nemlig kystformen i seg selv, bølgenes avsetningsformer («wave construction forms»), kystdyner og kystens innbuktninger («coastal inlets»). Som geolog interesserer man seg særlig for fordelingsmønstre for de forskjellige kystavsetningene, fordelingsmønstre for strukturenes retninger og sedimenttransportens virkning på verdensbasis. Innbuktninger av kysten hvor havet kan trenge inn på landområde, er av meget forskjellig natur og avhengig av kystens opprinnelige form, av sedimenttilførsel fra land, av tilførselen av marine sedimenter og vannmassenes (fluviale og marine) bevegelsesmønstre i området, blanding av marine og fluviale vannmasser og avsetningsformer som blir skapt gjennom fellesvirkningen av disse faktorer: deltaer, laguner, marskområder m. m.

I et sluttkapitel oppsummerer Davies kystformene, vesentlig i forhold til klimabeltene. Han skjeler mellom kysttyper av lavere breddegrader, av en midlere sone og av høyere breddegrader. Mest spennende for geologer er hans avsnitt »The Significance of Variation«, for her forventes å finne argumenter, som kan brukes til palaeogeografiske rekonstruksjoner. Men disse halvannen sider gir beklageligvis bare meget spinkle og tynne perspektiver for anvendligheten av denne type av fysisk geografi, og for geologenes (i vid forstand) vedkommende er man nødt til å konkludere at vekten av denne naturvitenskap ligger på den beskrivende og ikke på den tolkende og forklarende siden.

Boken er presentert i et ganske fint utseende og den er rikelig illustrert med klare skisser og en del, på grunn av trykketeknikken litt mindre gode, sort-hvitt fotografier. Man kunne ha ønsket seg, at hovedkonklusjonene var samlet i tabelform, særlig siden boken i sitt omfang kun gir en relativ kort oversikt over emnet. Indeksen er tilstede og er til god hjelp. De 11 sider litteraturfortegnelse inneholder flere hundre referanser. Selvom man som geolog mangler en del viktige avhandlinger, så viser litteraturfortegnelsen med sin språklig spredning – som man ellers ikke alltid er vandt til fra engelskskrivende forfattere – likevel Davies velfunderte bakgrunn.

Jørn Thiede